Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN RICHARD DE LA TOUR
της 28ης Νοεμβρίου 2024[1]

Υπόθεση C-395/23 [Anikovi][i]

E. M. A.,
E. M. A.,
M. I. A.

[αίτηση του Sofiyski rayonen sad
(πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου Σόφιας, Βουλγαρία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1111 – Πεδίο εφαρμογής – Δικαστική άδεια για την πώληση ακινήτου που ανήκει σε ανηλίκους – Διμερής συμφωνία μεταξύ της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας – Διεθνής δικαιοδοσία»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του Sofiyski rayonen sad (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου Σόφιας, Βουλγαρία) υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας η οποία κινήθηκε από δύο ανήλικες ρωσικής ιθαγένειας, κατοίκους Γερμανίας, με τη συγκατάθεση της μητέρας τους, με σκοπό τη λήψη άδειας για την πώληση των μεριδίων που κατέχει έκαστη σε τρία ακίνητα κείμενα στη Βουλγαρία.

2. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο εάν θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία του με βάση την τοποθεσία των ακινήτων αυτών, σύμφωνα, ιδίως, με τη σύμβαση μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών για τη δικαστική συνδρομή σε αστικές, οικογενειακές και ποινικές υποθέσεις[2], η οποία συνήφθη πριν από την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις όσον αφορά τη σχέση της εν λόγω σύμβασης με το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, με τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/1111[3], εφόσον γίνει δεκτό ότι η υπόθεση της κύριας δίκης εμπίπτει στον τομέα της γονικής μέριμνας.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

[2] Σύμβαση που κυρώθηκε με την απόφαση 784 του Durzhavniya suvet (Κρατικού Συμβουλίου, Βουλγαρία) της 15ης Απριλίου 1975 (DV αριθ. 33, της 25ης Απριλίου 1975) και δημοσιεύθηκε στην DV αριθ. 12, της 10ης Φεβρουαρίου 1976 (διορθωτικό στην DV αριθ. 17, της 28ης Φεβρουαρίου 2014), η οποία δεσμεύει τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας και τη Ρωσική Ομοσπονδία (στο εξής: ρωσοβουλγαρική σύμβαση).

[3] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2019, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, και για τη διεθνή απαγωγή παιδιών (ΕΕ 2019, L 178, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός Βρυξέλλες IIβ).

3. Το Δικαστήριο έχει ήδη οριοθετήσει την έννοια της γονικής μέριμνας σε περιουσιακά ζητήματα που αφορούν ανηλίκους. Αντιθέτως, δεν είχε την ευκαιρία να αποφανθεί επί των αποτελεσμάτων διμερών συμφωνιών που συνήψαν στον ίδιο τομέα τα κράτη μέλη, πριν από την προσχώρησή τους στην Ένωση, με τρίτες χώρες, η δε σχέση μεταξύ του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ και των συμφωνιών αυτών δεν αποτελεί αντικείμενο ειδικών διατάξεων του κανονισμού.

4. Δεδομένου του αριθμού τόσο των κρατών μελών που εξακολουθούν να δεσμεύονται από συμφωνίες παρόμοιου με τη ρωσοβουλγαρική σύμβαση περιεχομένου όσο και των καταστάσεων που θα μπορούσαν να ανακύψουν εκ νέου σε σχέση με ακίνητα ανηλίκων Ρώσων που βρίσκονται στη Βουλγαρία, παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία το ζήτημα εάν οι συμφωνίες αυτές συνιστούν παρέκκλιση από τον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ και, εάν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις.

5. Συναφώς, η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να υπενθυμίσει ότι, στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και των τρίτων χωρών, πρέπει να εφαρμόζονται οι αρχές του άρθρου 351 ΣΛΕΕ. Πρέπει, επομένως, στο πλαίσιο αυτό, το ασυμβίβαστο κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας, ο οποίος απορρέει από διμερή συμφωνία, προς κανόνα που προβλέπεται στον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ να αξιολογηθεί βάσει κριτηρίων που δεν έχουν ακόμη καθοριστεί. Θα καταδείξω πώς τα κριτήρια αυτά μπορούν να προκύψουν από ερμηνεία ανάλογη με εκείνη που έχει υιοθετήσει το Δικαστήριο στη νομολογία του σχετικά με ορισμένους κανονισμούς στον τομέα της συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, η οποία θέτει ως όριο της μη εφαρμογής τους την παραβίαση των αρχών που διέπουν τη συνεργασία αυτή.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η Συνθήκη ΛΕΕ

6. Το άρθρο 351, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ ορίζει τα εξής:

«Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από συμβάσεις που συνήφθησαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 1958 ή, για τα κράτη που προσχωρούν, πριν από την ημερομηνία της προσχώρησής τους, μεταξύ ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών αφενός, και ενός ή περισσοτέρων τρίτων χωρών, αφετέρου, δεν θίγονται από τις Συνθήκες.

Κατά το μέτρο που οι συμβάσεις αυτές δεν συμβιβάζονται με τις Συνθήκες, το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη προσφεύγουν σε όλα τα πρόσφορα μέσα, για να άρουν τα διαπιστωθέντα ασυμβίβαστα. Εν ανάγκη, τα κράτη μέλη παρέχουν προς το σκοπό αυτό αμοιβαία συνδρομή και υιοθετούν, κατά περίπτωση, κοινή στάση.»

2. Ο κανονισμός Βρυξέλλες IIβ

7. Η αιτιολογική σκέψη 91 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ έχει ως εξής:

«Υπενθυμίζεται ότι για τις συμφωνίες με ένα ή περισσότερα τρίτα κράτη που έχουν συναφθεί από κράτος μέλος πριν από την ημερομηνία προσχώρησής του στην Ένωση, εφαρμόζεται το άρθρο 351 της ΣΛΕΕ.»

8. Το άρθρο 1 του κανονισμού, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», προβλέπει στην παράγραφο 1, στοιχείο β′ και στην παράγραφο 2, στοιχείο ε′, ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές υποθέσεις που αφορούν την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού που συνδέονται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της περιουσίας παιδιού.

9. Το άρθρο 7 του κανονισμού, με τίτλο «Γενική δικαιοδοσία», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τον χρόνο κατά τον οποίο επιλαμβάνεται το δικαστήριο.»

10. Το κεφάλαιο VIII του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, το οποίο περιλαμβάνει τα άρθρα 94 έως 99, διέπει τις σχέσεις του κανονισμού με άλλες νομικές πράξεις.

11. Το άρθρο 94, παράγραφος 2, του κανονισμού αφορά τα αποτελέσματα της σύμβασης της 6ης Φεβρουαρίου 1931, η οποία περιέχει διατάξεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου σχετικά με τον γάμο, την υιοθεσία και την επιτροπεία, καθώς και το τελικό πρωτόκολλο αυτής, που συνήφθη μεταξύ ορισμένων κρατών μελών (του Βασιλείου της Δανίας[4], της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας) και τρίτων χωρών (της Δημοκρατίας της Ισλανδίας και του Βασιλείου της Νορβηγίας).

12. Κατά το άρθρο 98, παράγραφος 2, του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, με τίτλο «Έκταση των αποτελεσμάτων»:

«Οι συμβάσεις των άρθρων 95 έως 97 του παρόντος κανονισμού, και ιδίως οι συμβάσεις της Χάγης του 1980 [5] και του 1996 [6], εξακολουθούν να παράγουν αποτελέσματα μεταξύ των κρατών μελών που είναι συμβαλλόμενα μέρη τους, τηρουμένων των άρθρων 95 έως 97 του παρόντος κανονισμού.»

13. Το άρθρο 99 του κανονισμού ρυθμίζει τη σχέση του με τις διμερείς συνθήκες που έχουν συναφθεί μεταξύ ορισμένων κρατών μελών της Ένωσης (του Βασιλείου της Ισπανίας, της Ιταλικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας) και της Αγίας Έδρας.

Β. Η ρωσοβουλγαρική σύμβαση

14. Το άρθρο 25 της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης προβλέπει τα εξής:

«1. Οι έννομες σχέσεις μεταξύ γονέων και τέκνων διέπονται από το δίκαιο του συμβαλλόμενου μέρους στο έδαφος του οποίου έχουν την κοινή κατοικία τους.

[…]

[4] Το Βασίλειο της Δανίας δεν υπόκειται στον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ (βλ. αιτιολογική σκέψη 96 του κανονισμού).

[5] Σύμβαση για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 25 Οκτωβρίου 1980.

[6] Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 19 Οκτωβρίου 1996 (στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 1996).

6. Για την έκδοση αποφάσεων που αφορούν τις αναφερόμενες στις παραγράφους 1, 2, 3, 4 και 5 έννομες σχέσεις αρμόδια είναι τα όργανα του συμβαλλόμενου μέρους του οποίου την ιθαγένεια έχει το τέκνο ή τα όργανα του συμβαλλόμενου μέρους στο έδαφος του οποίου το τέκνο έχει την κατοικία ή διαμονή του.»

15. Το άρθρο 30 της σύμβασης, με τίτλο «Τύπος δικαιοπραξιών», ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Ο τύπος δικαιοπραξίας που αφορά ακίνητο καθορίζεται από το δίκαιο του συμβαλλόμενου μέρους στο έδαφος του οποίου κείται το ακίνητο.»

Γ. Το βουλγαρικό δίκαιο

16. Το άρθρο 18 του Zakon za zadalzheniata i dogovorite (νόμου περί ενοχικών σχέσεων και συμβάσεων)[7] έχει ως εξής:

«Για συμβάσεις μεταβίβασης της κυριότητας ή σύστασης άλλων εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων απαιτείται τήρηση του συμβολαιογραφικού τύπου.»

17. Το άρθρο 586, παράγραφος 1, του Grazhdanski protsesualen kodeks (κώδικα πολιτικής δικονομίας)[8] ορίζει τα εξής:

«Κατά τη σύνταξη συμβολαιογραφικής πράξης περί μεταβίβασης δικαιώματος κυριότητας ή περί σύστασης, μεταβίβασης, αλλοίωσης ή κατάργησης άλλου εμπράγματου δικαιώματος επί ακινήτου, ο συμβολαιογράφος ελέγχει κατά πόσον το πρόσωπο που προβαίνει στην πράξη διαθέσεως είναι κύριος του ακινήτου και εάν συντρέχουν οι ειδικές προϋποθέσεις της δικαιοπραξίας.»

18. Κατά το άρθρο 130, παράγραφος 3, του Semeen kodeks (οικογενειακού κώδικα)[9]:

«Η διενέργεια πράξης διαθέσεως επί ακινήτων, επί κινητών δυνάμει τυπικής δικαιοπραξίας, επί καταθέσεων και επί κινητών αξιών που ανήκουν στο τέκνο είναι δυνατή κατόπιν αδείας του Rayonen sad (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου) της τρέχουσας διεύθυνσης κατοικίας του τέκνου, εφόσον η διάθεση δεν αντίκειται προς το συμφέρον του τέκνου.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

19. Δύο ανήλικες[10] ρωσικής ιθαγένειας, οι οποίες έχουν τη συνήθη διαμονή τους στη Γερμανία, επιθυμούν, με τη συγκατάθεση της μητέρας τους, να πωλήσουν τα ποσοστά συγκυριότητας που κατέχουν, όπως και εκείνη, σε τρία ακίνητα κείμενα στη Βουλγαρία, και το τίμημα να κατατεθεί στους δύο γερμανικούς τραπεζικούς λογαριασμούς των παιδιών.

7 DV αριθ. 275, της 22ας Νοεμβρίου 1950.

8 DV αριθ. 59, της 20ής Ιουλίου 2007.

9 DV αριθ. 47, της 23ης Ιουνίου 2009.

10 Με δεδομένο ότι είχαν γεννηθεί το 2005 και το 2008 αντίστοιχα, η μία εξ αυτών έχει πλέον ενηλικιωθεί, όπως διευκρινίστηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου.

20. Το Sofiyski rayonen sad (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Σόφιας), το οποίο καλείται, στο πλαίσιο διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, να χορηγήσει άδεια για την εν λόγω μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων προκειμένου η τελευταία να επικυρωθεί με συμβολαιογραφική πράξη, διερωτάται αν έχει διεθνή δικαιοδοσία.

21. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βουλγαρία) είχε, υπό ανάλογες περιστάσεις, θεμελιώσει τη διεθνή δικαιοδοσία βουλγαρικών δικαστηρίων, η οποία συνδέεται με την τοποθεσία του ακινήτου, στις διατάξεις που ορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο σε περίπτωση κτήσης εμπράγματων δικαιωμάτων, ήτοι στο άρθρο 65, παράγραφος 1, του Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo (κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου)[11] και στο άρθρο 30, παράγραφος 2, της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης. Προσθέτει ότι, στην υπόθεση ακριβώς της κύριας δίκης, το Sofiyski gradski sad (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Σόφιας, Βουλγαρία) δέχθηκε, υπό την ίδια αυτή έννοια, το εν λόγω κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας και έκρινε ότι ο κανονισμός Βρυξέλλες IIβ δεν είχε εφαρμογή, παραπέμποντας στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, του κανονισμού 593/2008[12]. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι, στο μέτρο που η συγκεκριμένη διάταξη καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο και όχι τη διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση της διαφοράς, η απόφαση αυτή βασίζεται στο άρθρο 24, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012[13].

22. Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το πεδίο εφαρμογής τόσο της διάταξης αυτής όσο και του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ σε υποθέσεις γονικής μέριμνας καθώς και ως προς τα αποτελέσματα της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, η οποία δεν μνημονεύεται στον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ ως σύμβαση που συνιστά παρέκκλιση από αυτόν.

23. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sofiyski rayonen sad (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Σόφιας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, του κανονισμού [Βρυξέλλες IIβ] διαδικασίες εκούσιας δικαιοδοσίας για τη χορήγηση δικαστικής αδείας για πράξεις διαθέσεως, όπως είναι η πώληση ακινήτων ή ποσοστών συγκυριότητας επί ακινήτων που ανήκουν σε παιδί;

2) Βάσει των διατάξεων ποιου κανονισμού προσδιορίζεται η διεθνής δικαιοδοσία εθνικού δικαστηρίου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε διαδικασίες εκούσιας δικαιοδοσίας που αφορούν τη χορήγηση δικαστικής αδείας για πράξεις διαθέσεως, όπως είναι η πώληση, ακινήτων ή ποσοστών συγκυριότητας επί ακινήτων που ανήκουν σε παιδί: βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού [Βρυξέλλες IIβ] –το δικαστήριο του τόπου στον οποίο το παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του– ή βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, του κανονισμού [Ρώμη I] ή του άρθρου 24, [σημείο] 1, του κανονισμού [1215/2012] –το δικαστήριο του τόπου στον οποίο ευρίσκεται το ακίνητο;

[11] DV αριθ. 42, της 17ης Μαΐου 2005.

[12] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη I) (ΕΕ 2008, L 177, σ. 6) (στο εξής: κανονισμός Ρώμη I).

[13] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

3) Υπερισχύει, έναντι των διατάξεων του κανονισμού [Βρυξέλλες IIβ] για τη διεθνή δικαιοδοσία σε διαφορές γονικής μέριμνας, διμερής διεθνής σύμβαση μεταξύ κράτους μέλους (της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας) και τρίτης χώρας (της Σοβιετικής Ένωσης, νυν Ρωσικής Ομοσπονδίας), η οποία συνήφθη πριν από την προσχώρηση του κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν η εν λόγω διεθνής σύμβαση δεν μνημονεύεται στο κεφάλαιο VIII του κανονισμού [αυτού];»

24. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν οι αιτούσες της κύριας δίκης, η Ισπανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

25. Κατόπιν των γραπτών παρατηρήσεων που υπέβαλε η Επιτροπή, το αιτούν δικαστήριο συμπλήρωσε την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την επισήμανση ότι σε περίπτωση που η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης κατάσταση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, το άρθρο 16 του κανονισμού αυτού δεν μπορεί να εφαρμοστεί, για τον λόγο ότι η κύρια διαδικασία, για την οποία απαιτείται χορήγηση άδειας διαθέσεως των περιουσιακών στοιχείων των οικείων ανηλίκων, διεξάγεται από συμβολαιογράφο.

26. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Σεπτεμβρίου 2024, οι αιτούσες της κύριας δίκης, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν προφορικώς στις ερωτήσεις που τους έθεσε το Δικαστήριο.

IV. Ανάλυση

27. Στην ενώπιόν του διαδικασία, το βουλγαρικό αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία, υπάρχει σύγκρουση κανόνων δικαίου μεταξύ του δικαίου της Ένωσης και της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης που συνήψε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας πριν από την προσχώρησή της στην Ένωση. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη σχέση μεταξύ των κανόνων αυτών.

28. Προτείνω, επομένως, στο Δικαστήριο να εξετάσει από κοινού το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, καθόσον με αυτά ζητείται να καθοριστεί ποιος κανονισμός (1215/2012 ή Βρυξέλλες IIβ) έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση σε σχέση με τον ορισμό του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου, προτού εξετάσει το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αφορά τη σχέση του τελευταίου αυτού κανονισμού με άλλες διμερείς πράξεις πέραν εκείνων τις οποίες μνημονεύει.

29. Κατ' αρχάς, δεδομένου ότι το Δικαστήριο επιλαμβάνεται προδικαστικής παραπομπής στο πλαίσιο διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, θα εξηγήσω τους λόγους για τους οποίους πρέπει να αρθεί κάθε αμφιβολία ως προς το παραδεκτό της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως.

A. Επί του παραδεκτού της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως στο πλαίσιο διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας

30. Το αιτούν δικαστήριο έχει επιληφθεί αίτησης για τη χορήγηση άδειας πώλησης περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν σε ανηλίκους στο πλαίσιο διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας.

31. Είναι αληθές ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει επιληφθεί διαφοράς μεταξύ διαδίκων [14], είτε σε πρώτο βαθμό, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της αίτησης, είτε κατόπιν ενδίκου μέσου κατά απόφασης εκούσιας δικαιοδοσίας [15].

32. Ωστόσο, όπως επιβεβαιώθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το αιτούν δικαστήριο ασκεί δικαιοδοτικά καθήκοντα, υπό την έννοια ότι δεν καλείται απλώς και μόνο να καταγράψει μια συμφωνία μεταξύ των διαδίκων [16] και ότι πρέπει να προβεί σε εκτίμηση με απόφαση κατά της οποίας μπορεί να ασκηθεί ένδικο μέσο [17].

33. Πράγματι, πρώτον, το αιτούν δικαστήριο αποφαίνεται επί αίτησης για τη χορήγηση αδείας πώλησης ακινήτου από ανηλίκους κατ' εφαρμογήν του άρθρου 130, παράγραφος 3, του οικογενειακού κώδικα, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον τους [18], με σκοπό τη σύνταξη συμβολαιογραφικού εγγράφου πώλησης, όπως προβλέπει το άρθρο 18 του νόμου περί ενοχικών σχέσεων και συμβάσεων.

34. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι απόφαση εκούσιας δικαιοδοσίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κεφαλαίου IV του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, καθόσον δεν έχει ρητώς εξαιρεθεί από τον ορισμό του όρου «απόφαση» του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού, ο οποίος περιλαμβάνει τις αποφάσεις που δεν έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου [19].

35. Κατά συνέπεια, όπως εξηγούν οι Hélène Gaudemet-Tallon και Marie-Élodie Ancel σε σχέση με τον ισοδύναμο ορισμό του όρου «απόφαση» στο άρθρο 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1215/2012, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ δύο τύπων πράξεων εκούσιας δικαιοδοσίας, ήτοι των «αμιγών πράξεων *αποδοχής*» και των «αποφάσεων εκούσιας δικαιοδοσίας» για τις οποίες το δικαστήριο «χωρίς να πρέπει να επιλύσει "διαφορά μεταξύ των διαδίκων" εκφράζει ωστόσο τη βούλησή του» [20].

[14] Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο μόνον εφόσον εκκρεμεί ενώπιον τους διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας που πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση δικαστικής απόφασης. Βλ. απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2024, Fautromb (C-368/23, EU:C:2024:789, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[15] Βλ., σε μια τέτοια διαδικασία, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Schneider (C-386/12, στο εξής: απόφαση Schneider, EU:C:2013:633, σκέψεις 10 έως 12). Στην υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση αυτή, σχετικά με την πώληση της περιουσίας ενηλίκου υπό επιτροπεία, η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν παρόμοια με εκείνη της κύριας δίκης. Βλ. υποσημείωση 24 των παρουσών προτάσεων.

[16] Βλ. απόφαση της 2ας Ιουνίου 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221, σκέψεις 17 και 18).

[17] Βλ., όσον αφορά την ύπαρξη ένδικων μέσων, ιδίως όσον αφορά τις αποφάσεις που αφορούν τη διεθνή δικαιοδοσία, την εθνική νομολογία που επικαλείται το αιτούν δικαστήριο και, ιδίως, διάταξη προγενέστερη της υπό κρίση υπόθεσης (βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων). Βλ. επίσης απόφαση Schneider (σκέψη 12).

[18] Η προϋπόθεση αυτή υπομνήσθηκε ρητώς από το αιτούν δικαστήριο σε σημείωμα που απέστειλε στο Δικαστήριο μετά την υποβολή των γραπτών παρατηρήσεων της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 16 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ. Βλ., περαιτέρω, υποσημείωση 95 των παρουσών προτάσεων σχετικά με τα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Βλ. επίσης, σχετικά με την κατάσταση στην υπό κρίση υπόθεση, στην οποία τα συμφέροντα των ανηλίκων ενδέχεται να διαφέρουν από εκείνα της νόμιμης εκπροσώπου τους, σημείο 19 των παρουσών προτάσεων.

[19] Βλ. άρθρο 2, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β' του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ. Αντιθέτως, εξαιρούνται για τους σκοπούς του κεφαλαίου IV, τα προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα που διατάσσονται από δικαστήριο χωρίς να καλείται ο εναγόμενος να εμφανιστεί, εάν η απόφαση που περιέχει το μέτρο δεν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον καθού πριν από την εκτέλεση.

[20] Βλ. *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlement 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1988 et 2007)*, 7η έκδ., Librairie générale de droit et de jurisprudence, συλλογή «Droit des affaires», Παρίσι, 2024, σημείο 425 (σ. 636 και 637).

36. Δεύτερον, σημειώνω ότι, σε προηγούμενες υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής που αφορούσαν ανηλίκους, το Δικαστήριο είχε αποφανθεί επί αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία στο πλαίσιο διαδικασιών εκούσιας δικαιοδοσίας όπως αυτή της υπό κρίση υπόθεσης [21].

37. Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι η αίτηση του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο αποφαίνεται στο πλαίσιο διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας και διερωτάται ως προς τη διεθνή δικαιοδοσία του, είναι παραδεκτή υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες που έχει ήδη δεχθεί το Δικαστήριο.

38. Ως εκ τούτου, προκειμένου να δοθεί απάντηση στην υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την οποία ζητείται να διευκρινιστεί η σχέση της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης με το δίκαιο της Ένωσης, κρίνεται σκόπιμο η ανάλυση να ξεκινήσει με την άρση κάθε αμφιβολίας ως προς τον εφαρμοστέο κανονισμό περί διεθνούς δικαιοδοσίας [22].

Β. Επί της εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ

39. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου, τα οποία βασίζονται αποκλειστικά στην υπόμνηση της απόφασης της 6ης Οκτωβρίου 2015, Matoušková [23], προτείνω στο Δικαστήριο να εφαρμόσει, κατ' αναλογίαν, τον νομολογιακό κανόνα που υιοθέτησε με την απόφαση Schneider.

40. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η ανωτέρω απόφαση, το βουλγαρικό αιτούν δικαστήριο είχε επιληφθεί αίτησης για τη χορήγηση άδειας πώλησης ακινήτου που ανήκε εξ αδιαιρέτου σε πρόσωπο υπό επιτροπεία [24]. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η δικαστική άδεια αποτελεί μέτρο προστασίας του υπό επιτροπεία προσώπου, την οποία επιβάλλει η νομοθεσία επειδή το πρόσωπο αυτό δεν διαθέτει πλέον την εξουσία να προβεί το ίδιο σε πράξεις μεταβίβασης των ακινήτων του, και ότι η εν λόγω άδεια παρέχεται μόνο σε περίπτωση που η μεταβίβαση του ακινήτου γίνεται προς το συμφέρον του υπό προστασία προσώπου [25].

41. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αίτηση χορήγησης αδείας αφορά ευθέως την ικανότητα του οικείου φυσικού προσώπου κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 [26], ο οποίος εξαιρεί το ζήτημα αυτό από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του. Το Δικαστήριο επισήμανε τη διάκριση που πρέπει να γίνει μεταξύ της διαδικασίας αυτής και της διαδικασίας που έχει ως αντικείμενο «τα "εμπράγματα δικαιώματα επί

[21] Βλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, σκέψη 20), και της 19ης Απριλίου 2018, Saponaro και Ξυλινά (C-565/16, EU:C:2018:265, σκέψη 10). Βλ. επίσης απόφαση της 30ής Μαρτίου 2023, M. Ya. M. (Αποποίηση κληρονομιάς από συγκληρονόμο) (C-651/21, EU:C:2023:277, σκέψεις 15 και 16, στις οποίες μνημονεύονται οι βουλγαρικοί δικονομικοί κανόνες που διέπουν τη διεξαγωγή της διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας).

[22] Με το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ, στον κανονισμό Ρώμη I και στον κανονισμό 1215/2012. Εξαιρώ από την ανάλυσή μου τον δεύτερο κανονισμό, ο οποίος δεν αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία. Βλ., συναφώς, υποσημείωση 48 των παρουσών προτάσεων.

[23] Απόφαση C-404/14 (EU:C:2015:653).

[24] Βλ. απόφαση Schneider (σκέψη 23). Το Sofiyski gradski sad (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Σόφιας) είχε επιληφθεί της εν λόγω διαφοράς δυνάμει διατάξεων όπως αυτές που εφαρμόζονται στην υπόθεση της κύριας δίκης. Κατά το άρθρο 168, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 165, παράγραφος 4 και με το άρθρο 130, παράγραφος 3 του οικογενειακού κώδικα, οι πράξεις διαθέσεως ακινήτων που ανήκουν σε πρόσωπα τα οποία έχουν κηρυχθεί σε κατάσταση μερικής αδυναμίας επιτρέπονται με άδεια του Rayonen sad (πρωτοβάθμιου περιφερειακού δικαστηρίου) το οποίο είναι τοπικά αρμόδιο, εφόσον η πράξη διαθέσεως δεν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα του εν λόγω προσώπου (βλ. απόφαση Schneider, σκέψη 7).

[25] Βλ. απόφαση Schneider (σκέψη 25).

[26] Κανονισμός του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

ακινήτων" κατά την έννοια του άρθρου 22, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001», καθόσον η τελευταία αποσκοπεί ιδίως στον καθορισμό της έκτασης, της σύστασης, της κυριότητας και της νομής ακινήτων [27].

42. Οι ίδιες διατάξεις περιλαμβάνονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α′, και στο άρθρο 24, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012.

43. Στο πνεύμα της απόφασης Schneider, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η δικαστική άδεια που ζητείται από τους νόμιμους εκπροσώπους ανηλίκου στο πλαίσιο διαδικασίας κληρονομικής διαδοχής συνιστά μέτρο προστασίας του τέκνου που συνδέεται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της περιουσίας του στο πλαίσιο της άσκησης της γονικής μέριμνας, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο β′, και παράγραφος 2, στοιχείο ε′, του κανονισμού 2201/2003 [28]. Οι ίδιες διατάξεις περιλαμβάνονται στον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ, ο οποίος κατήργησε τον τελευταίο αυτόν κανονισμό.

44. Εν προκειμένω, η νομική αυτή βάση έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης διότι η συνήθης διαμονή των ανήλικων αιτουσών είναι στη Γερμανία και το ζήτημα της δικαιοδοσίας έχει διασυνοριακή διάσταση, δεδομένου ότι αφορά ένα γερμανικό και ένα βουλγαρικό δικαστήριο.

45. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο αναζητεί βάση για να συνδέσει τη διεθνή δικαιοδοσία του με τον τόπο όπου βρίσκεται το προς πώληση ακίνητο, ότι δεν είναι δυνατή η εφαρμογή του άρθρου 24, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012.

46. Δεδομένου ότι η διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ και ότι το δικαστήριο αυτό δεν έχει δικαιοδοσία βάσει του τόπου διαμονής των ανήλικων αιτουσών της κύριας δίκης, ήτοι του κριτηρίου του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει ότι η δικαιοδοσία του δεν μπορεί να προκύψει από την εφαρμογή άλλων διατάξεων του κανονισμού [29]. Βάσει της εξακρίβωσης αυτής θα καταστεί δυνατόν να διαπιστωθεί αν υφίσταται σύγκρουση κανόνων δικαίου η οποία απορρέει από τη ρωσοβουλγαρική σύμβαση, όπως έχει ερμηνευθεί από το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) [30].

47. Συναφώς, η Επιτροπή εκτιμά ότι η διεθνής δικαιοδοσία του αιτούντος δικαστηρίου θα μπορούσε να θεμελιωθεί στο άρθρο 16, παράγραφος 1, του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, θεωρώντας ότι το αιτούν δικαστήριο αποφαίνεται παρεμπιπτόντως [31]. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι τούτο δεν ισχύει [32]. Επισημαίνω ότι η μόνη διαδικασία

[27] Βλ. απόφαση Schneider (σκέψεις 26, 28 και 31).

[28] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1). Βλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, σκέψεις 29 και 31), σε υπόθεση που αφορούσε αίτηση έγκρισης από τον δικαστή επιτροπείας συμφωνίας περί διανομής κληρονομίας συναφθείσας επ' ονόματι ανηλίκων. Με παραπομπή στην απόφαση αυτή, η ίδια λύση υιοθετήθηκε και στην απόφαση της 19ης Απριλίου 2018, Saponaro και Ξυλινά (C-565/16, EU:C:2018:265, σκέψεις 17 έως 19), σχετικά με αίτηση για τη χορήγηση άδειας την οποία υπέβαλαν οι γονείς για λογαριασμό του ανήλικου τέκνου τους με σκοπό την αποποίηση κληρονομίας.

[29] Βλ. ενδεικτικά, κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, σκέψη 37), και της 19ης Απριλίου 2018, Saponaro και Ξυλινά (C-565/16, EU:C:2018:265, σκέψη 20).

[30] Βλ. σημείο 53 των παρουσών προτάσεων.

[31] Κατά τη διάταξη αυτή, «[α]ν η έκβαση διαδικασίας σε υπόθεση που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους εξαρτάται από την απόφαση επί παρεμπίπτοντος ζητήματος σχετικού με τη γονική μέριμνα, το δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους μπορεί να αποφανθεί σχετικά με το εν λόγω παρεμπίπτον ζήτημα για τους σκοπούς της εν λόγω διαδικασίας, ακόμη και αν το εν λόγω κράτος μέλος δεν έχει δικαιοδοσία δυνάμει του παρόντος κανονισμού».

[32] Βλ. σημείο 25 των παρουσών προτάσεων.

που έχει κινηθεί είναι αυτή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου[33]. Δεδομένου ότι δεν πληρούται καμία από τις προϋποθέσεις που έχει θέσει ο νομοθέτης της Ένωσης[34], συμμερίζομαι τις επιφυλάξεις που εξέφρασε η Ισπανική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 16.

48. Αντιθέτως, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να εξεταστεί αν η εφαρμογή άλλων διατάξεων του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ καθιστά δυνατό να αποφευχθεί οποιαδήποτε ασυμφωνία με τη ρωσοβουλγαρική σύμβαση από την οποία απορρέει η διεθνής δικαιοδοσία του αιτούντος δικαστηρίου.

49. Συναφώς, επισημαίνω ότι τόσο το άρθρο 1, παράγραφος 2, της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης όσο και το άρθρο 10 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ προβλέπουν ότι η διεθνής δικαιοδοσία ενός δικαστηρίου μπορεί να βασίζεται στην επιλογή των διαδίκων που έχουν προσφύγει ενώπιόν του[35].

50. Πράγματι, πρέπει να σημειωθεί ότι, στην απόφαση του Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), την οποία επικαλείται το αιτούν δικαστήριο και η οποία περιλαμβάνεται στη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, μνημονεύεται, ως βάση της διεθνούς δικαιοδοσίας του οικείου βουλγαρικού δικαστηρίου, το άρθρο 1, παράγραφος 2, της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο οι υπήκοοι ενός από τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να προσφεύγουν ελεύθερα και ανεμπόδιστα στα δικαστήρια του άλλου συμβαλλόμενου κράτους που έχουν δικαιοδοσία σε αστικές, οικογενειακές και ποινικές υποθέσεις. Μπορούν να παρίστανται ενώπιόν τους και να καταθέτουν αιτήσεις και προσφυγές υπό τους ίδιους όρους με εκείνους που ισχύουν για τους υπηκόους του εν λόγω συμβαλλόμενου κράτους. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επιβεβαιώθηκε ότι το εν λόγω κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζεται από διάφορα βουλγαρικά δικαστήρια.

51. Κατά συνέπεια, υπό την παραδοχή ότι το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ασυμβατότητα μεταξύ της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, η οποία, σύμφωνα με τη νομολογία του Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), αποτελεί τη βάση της διεθνούς δικαιοδοσίας του, και του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, το Δικαστήριο καλείται να προσδιορίσει αν και υπό ποιες προϋποθέσεις τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση αυτή θίγονται από τον κανονισμό.

33 Βλ. σημείο 30 των παρουσών προτάσεων.

34 Βλ. επίσης την αιτιολογική σκέψη 32 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ όσον αφορά τις συγκεκριμένες εξηγήσεις που δίδονται εν είδει παραδείγματος. Επισημαίνω ότι το άρθρο 16, παράγραφος 3, του κανονισμού ορίζει ότι «[α]ν, για να είναι έγκυρη νομική ενέργεια που επιχειρείται ή πρόκειται να επιχειρηθεί για λογαριασμό παιδιού σε διαδικασία κληρονομικής διαδοχής ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, απαιτείται άδεια ή έγκριση από δικαστήριο, το δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους μπορεί να αποφασίζει αν θα επιτρέψει ή θα εγκρίνει την εν λόγω νομική ενέργεια, ακόμα κι αν δεν έχει δικαιοδοσία δυνάμει του παρόντος κανονισμού». Λόγω της ιδιαίτερης κατάστασης που περιγράφει (βλ. αιτιολογική σκέψη 33 του εν λόγω κανονισμού), η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά.

35 Βλ. σχολιασμό της εν λόγω διάταξης από Jault-Seseke, F., στο Corneloup, S., Gallant, E., Égéa, V., και Jault-Seseke, F., *Divorce, responsabilité parentale, enlèvement international; Commentaire du règlement 2019/1111 du 25 juin 2019 (Brussels II ter)*, Bruylant, Βρυξέλλες, 2023, σ. 219 έως 231, ιδίως σ. 221 επ. και ειδικώς σημεία 10 και 13. Βλ. επίσης Garber, T., «Article 10 – Choice of court», στο Magnus, U., και Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law, Brussels II ter Regulation*, Otto Schmidt, Κολωνία, 2023, σ. 169 έως 184, ιδίως σημεία 9, 10, 16, 17, 18 και 22 (σ. 173 έως 176). Κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 10 θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εφαρμόζεται σε περίπτωση επιλογής από το μοναδικό ή τα μοναδικά ενδιαφερόμενα πρόσωπα σε διαδικασία εκούσιας δικαιοδοσίας, ιδίως υπό την ιδιότητα του νόμιμου εκπροσώπου του παιδιού. Βλ., συναφώς, όσον αφορά τις διαπιστώσεις που αφορούν τη διαδικασία στην υπόθεση της κύριας δίκης, σημείο 62 των παρουσών προτάσεων και τις λύσεις στις οποίες κατέληξε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις του της 6ης Οκτωβρίου 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, σκέψεις 35 έως 37), και της 19ης Απριλίου 2018, Saponaro και Ξυλινά (C-565/16, EU:C:2018:265, σκέψη 40), δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, που θα μπορούσαν να τύχουν εφαρμογής λόγω της ισοδυναμίας του με το άρθρο 10 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ και σε περίπτωση που μόνον ένας γονέας είναι ο νόμιμος εκπρόσωπος των τέκνων του.

Γ. Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία του βουλγαρικού δικαστηρίου δυνάμει διμερούς σύμβασης συναφθείσας με τρίτη χώρα

52. Υπενθυμίζω ότι το ερώτημα αυτό, το οποίο αποσκοπεί στον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η ρωσοβουλγαρική σύμβαση δεν θίγεται από τον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ, στηρίζεται στις ακόλουθες δύο διαπιστώσεις:

– κατά την εθνική νομολογία, δυνάμει ιδίως των διατάξεων της εν λόγω σύμβασης, η διεθνής δικαιοδοσία του βουλγαρικού δικαστηρίου που επιλαμβάνεται αίτησης σχετικά την προστασία περιουσιακών στοιχείων ανηλίκου δεν στηρίζεται στον τόπο της συνήθους διαμονής του παιδιού, και

– το κεφάλαιο VIII του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ δεν περιέχει διατάξεις σχετικά με τα αποτελέσματα *διμερών* συμφωνιών που έχουν συναφθεί από τα κράτη μέλη, πριν από την προσχώρησή τους στην Ένωση, με τρίτες χώρες, πλην της Αγίας Έδρας.

53. Όσον αφορά την πρώτη διαπίστωση, παρατηρώ ότι το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση της 2ας Ιουνίου 2015 του Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), σε υπόθεση που αφορούσε Ρώσους ανηλίκους[36]. Ελλείψει ρητής διάταξης στη ρωσοβουλγαρική σύμβαση για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων ανηλίκου, *το κριτήριο για τον ορισμό του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου αντλήθηκε από το δίκαιο που έχει εφαρμογή στον τύπο των συμβάσεων*. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 130, παράγραφος 3, του οικογενειακού κώδικα σε συνδυασμό με το άρθρο 586, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας και το άρθρο 30 της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, το οποίο ορίζει ως εφαρμοστέο το δίκαιο του τόπου όπου κείται το ακίνητο, όπως το άρθρο 65, παράγραφος 1, του κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου[37], το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) στήριξε την απόφασή του σε αυτή την ειδική εθνική ρύθμιση, η οποία προβλέπει ότι, προκειμένου να καταρτίσει πράξη διαθέσεως περιουσιακών στοιχείων ανηλίκου, ο συμβολαιογράφος πρέπει να διαθέτει προηγούμενη δικαστική άδεια. Με άλλα λόγια, κρίθηκε ότι *αυτές οι ειδικές νομικές απαιτήσεις* δικαιολογούν παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας του τόπου διαμονής του παιδιού, ο οποίος προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο[38] και συμπίπτει με το δίκαιο που εφαρμόζεται στις σχέσεις μεταξύ γονέων και τέκνων σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 1 της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ του δικαίου που εφαρμόζεται στην πώληση ακινήτων και της διεθνούς δικαιοδοσίας.

54. Όσον αφορά τη δεύτερη διαπίστωση, επισημαίνω ότι το αιτούν δικαστήριο δεν αναφέρεται ούτε στην αιτιολογική σκέψη 91 του προοιμίου του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, η οποία διαλαμβάνει ότι «για τις συμφωνίες με ένα ή περισσότερα τρίτα κράτη που έχουν συναφθεί από

[36] Όπως διευκρινίζει το αιτούν δικαστήριο, η απόφαση μπορεί να αναζητηθεί στην ιστοσελίδα του εν λόγω δικαστηρίου.

[37] Το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) ανέφερε στην απόφασή του ότι, σύμφωνα με το άρθρο 65, παράγραφος 1 του κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, η κτήση και η κατάργηση εμπράγματων δικαιωμάτων και της κατοχής διέπονται από το δίκαιο του κράτους στο οποίο βρίσκεται το περιουσιακό στοιχείο. Η διάταξη αυτή δεν μνημονεύεται από το αιτούν δικαστήριο.

[38] Βλ., επιπλέον, διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας στο άρθρο 25, παράγραφος 6, της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, οι οποίες επίσης προβλέπουν ότι διεθνή δικαιοδοσία έχουν τα όργανα του συμβαλλόμενου μέρους του οποίου την ιθαγένεια έχει το τέκνο.

κράτος μέλος πριν από την ημερομηνία προσχώρησής του στην Ένωση, εφαρμόζεται το άρθρο 351 της ΣΛΕΕ»[39], ούτε σε κάποια δυσχέρεια ερμηνείας της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου.

55. Επομένως, το Δικαστήριο θα μπορούσε απλώς να απαντήσει ότι, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο του άρθρου αυτού, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη ρωσοβουλγαρική σύμβαση δεν θίγονται από τον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ.

56. Ωστόσο, μολονότι, από τυπικής απόψεως, το αιτούν δικαστήριο εστίασε τα ερωτήματά του αποκλειστικώς στο ζήτημα της ερμηνείας ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, τούτο δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να αποδειχθούν χρήσιμα για την εκδίκαση της υπόθεσης της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν το αιτούν δικαστήριο τα μνημονεύει ρητώς στα ερωτήματά του ή όχι. Απόκειται συναφώς στο Δικαστήριο να συναγάγει από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το αιτούν δικαστήριο, ιδίως δε από το σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής, τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαδικασίας της κύριας δίκης[40].

57. Υπό τις συνθήκες αυτές, και όπως επιβεβαιώθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, είναι χρήσιμη μια λεπτομερής ανάλυση της εφαρμογής του άρθρου 351 ΣΛΕΕ[41].

58. Κατ' αρχάς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 351 ΣΛΕΕ δεν μνημονεύεται στις πράξεις οι οποίες προηγήθηκαν του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ[42], μολονότι, όπως και στον τελευταίο, δεν περιεχόταν διάταξη σχετικά με τις διμερείς συμφωνίες που είχαν συνάψει τα κράτη μέλη με τρίτες χώρες (εκτός από την Αγία Έδρα) πριν από την προσχώρησή τους στην Ένωση. Τούτο δεν εξηγεί την έλλειψη νομολογίας του Δικαστηρίου. Πράγματι, φρονώ ότι μια τέτοια μνεία δεν είναι αναγκαία λαμβανομένης υπόψη της ιεράρχησης των κανόνων δικαίου[43] και της σαφέστατης διατύπωσης του εν λόγω άρθρου.

59. Κατά συνέπεια, η εξέταση, υπό το πρίσμα του άρθρου 351 ΣΛΕΕ[44], της σχέσης μεταξύ της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης και του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ προϋποθέτει την πλήρωση δύο προϋποθέσεων.

[39] Βλ., επίσης, θέση της Επιτροπής στον «Πρακτικό Οδηγό για την εφαρμογή του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ», που δημοσιεύθηκε το 2023, σημείο 9.2 (σ. 212): «Ο κανονισμός [Βρυξέλλες IIβ] δεν θίγει καμία διμερή σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ κράτους μέλους και τρίτης χώρας και η οποία διέπει θέματα που εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Το ίδιο ισχύει για τις πολυμερείς συμβάσεις, εφόσον οι ειδικοί κανόνες του κανονισμού [αυτού] που ορίζονται στα άρθρα 95 έως 99 δεν ορίζουν διαφορετικά. Το αποτέλεσμα αυτό απορρέει από τις διεθνείς υποχρεώσεις που είχε αναλάβει προηγουμένως το εν λόγω κράτος μέλος (βλ. αιτιολογική σκέψη 91 και άρθρο 351 της ΣΛΕΕ).»

[40] Πρβλ. απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2024, Energotehnica (C-792/22, EU:C:2024:788, σκέψη 42).

[41] Στο μέτρο που το άρθρο αυτό αντικατέστησε το άρθρο 307 ΕΚ, το οποίο διαδέχθηκε τις διατάξεις του άρθρου 234 ΕΟΚ, η ερμηνεία τους από το Δικαστήριο εφαρμόζεται, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, στις ισοδύναμες διατάξεις που ισχύουν σήμερα.

[42] Σε άλλους κανονισμούς στον τομέα της συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, ο νομοθέτης της Ένωσης έχει υιοθετήσει διαφορετική προσέγγιση. Βλ. συναφώς προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή) (C-21/22, EU:C:2023:247, σημείο 30).

[43] Πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή) (C-21/22, EU:C:2023:247, υποσημείωση 20).

[44] Βλ., προς υπόμνηση ότι το άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ αποτελεί κανόνα που, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του, μπορεί να επιτρέπει παρεκκλίσεις από την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου του πρωτογενούς δικαίου, απόφαση της 14ης Μαρτίου 2024, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-516/22, EU:C:2024:231, σκέψεις 59 και 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

60. Πρώτον, η ρωσοβουλγαρική σύμβαση πρέπει να αφορά ζήτημα που ρυθμίζεται από τον κανονισμό. Τούτο ισχύει κατά το μέτρο που η σύμβαση αυτή χρησιμεύει, εν προκειμένω, για τον καθορισμό του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου [45] και κατά το μέτρο που, σε διαδικασία όπως αυτή της κύριας δίκης, το κριτήριο σύνδεσης που, κατά το αιτούν δικαστήριο, χρησιμοποιείται από την εθνική νομολογία είναι ο τόπος όπου κείται το ακίνητο το οποίο ανήκει σε έναν ή περισσότερους Ρώσους ανηλίκους, και όχι ο τόπος της συνήθους διαμονής τους που είναι το κριτήριο που εφαρμόζεται δυνάμει του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ.

61. Συναφώς, παρατηρώ, λαμβανομένης υπόψη της αντίθετης άποψης της Ουγγαρίας, η οποία δεσμεύεται από το ίδιο είδος σύμβασης, ότι η εφαρμογή της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης σε περίπτωση κατά την οποία οι ανήλικες Ρωσίδες δεν διαμένουν στη Βουλγαρία αλλά σε άλλο κράτος μέλος δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσχέρεια [46], δεδομένου ότι η τοποθεσία του ακινήτου είναι το μοναδικό κριτήριο σύνδεσης που εξετάζεται στην υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με Ρώσους υπηκόους.

62. Εξάλλου, το κριτήριο αυτό, το οποίο υιοθέτησε το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), άνευ οιασδήποτε μνείας στον τόπο διαμονής του ενδιαφερόμενου ανηλίκου [47], εφαρμόστηκε ακριβώς στην κύρια δίκη από το Sofiyski gradski sad (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Σόφιας), με διάταξη της 14ης Ιουνίου 2023. Η απόφαση αυτή, η οποία παρατίθεται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και περιλαμβάνεται στον φάκελο που διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο, επιβεβαιώνει σαφώς την επιλογή των Ρωσίδων αιτουσών να προσφύγουν σε βουλγαρικό δικαστήριο προκειμένου να λάβουν την απαιτούμενη από τη βουλγαρική νομοθεσία άδεια για την κατάρτιση της συμβολαιογραφικής πράξης μεταβίβασης των περιουσιακών τους δικαιωμάτων. Το δικαστήριο αυτό, το οποίο στήριξε την απόφασή του στο εφαρμοστέο στα εμπράγματα δικαιώματα δίκαιο, επικαλέστηκε επίσης το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού Ρώμη I [48].

63. Δεύτερον, προκειμένου να εξεταστεί περαιτέρω το ζήτημα της σχέσης μεταξύ του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ και της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, πρέπει να διαπιστωθεί αν η ενδιαφερόμενη τρίτη χώρα έλκει δικαιώματα από την επίμαχη διεθνή σύμβαση, την τήρηση των οποίων μπορεί να απαιτήσει από το κράτος μέλος που είναι συμβαλλόμενο μέρος της [49].

[45] Η Ουγγρική Κυβέρνηση επισήμανε ότι «[ό]πως και η Βουλγαρία, η Ουγγαρία έχει συνάψει πλείονες διμερείς συνθήκες αμοιβαίας συνδρομής με τις τέως σοσιαλιστικές χώρες, οι οποίες παραμένουν σε ισχύ έως και σήμερα. Πρόκειται για συνθήκες γενικής φύσης που διέπουν, σε όλους τους τομείς του αστικού δικαίου, τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την επίδοση εγγράφων και τη διεξαγωγή αποδείξεων, και οι οποίες συχνά καλύπτουν ακόμη και τον τομέα της συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις». Σε αντίθεση προς τις συνθήκες αυτές, ο κανονισμός Βρυξέλλες IIβ δεν περιέχει διατάξεις σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο σε υποθέσεις γονικής μέριμνας (βλ. αιτιολογική σκέψη 92 του κανονισμού ως προς την παραπομπή στις διατάξεις του κεφαλαίου III της Σύμβασης της Χάγης του 1996).

[46] Επομένως, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο πρέπει να περιορίζεται στα στοιχεία που παρέχει το αιτούν δικαστήριο. Βλ. επίσης το σημείο 50 των παρουσών προτάσεων για πληροφορίες που αντλούνται από τη ρωσοβουλγαρική σύμβαση, στις οποίες μπορεί να προστεθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της σύμβασης, οι υπήκοοι συμβαλλόμενου μέρους απολαμβάνουν στο έδαφος του άλλου συμβαλλόμενου μέρους, όσον αφορά τα προσωπικά και περιουσιακά τους δικαιώματα, την ίδια νομική προστασία με τους υπηκόους του εν λόγω συμβαλλόμενου μέρους. Βλ. επίσης το σημείο 66 και την υποσημείωση 53 των παρουσών προτάσεων για διευκρινίσεις σχετικά με τη Σύμβαση της Χάγης του 1996.

[47] Βλ. σημείο 53 των παρουσών προτάσεων.

[48] Το άρθρο ορίζει ότι «[ε]λλείψει επιλογής του εφαρμοστέου στη σύμβαση δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 3 και με την επιφύλαξη των άρθρων 5 έως 8, το εφαρμοστέο δίκαιο στη σύμβαση καθορίζεται ως εξής: […] η σύμβαση που έχει ως αντικείμενο εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου ή μίσθωση ακινήτου διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία ευρίσκεται το ακίνητο». Η παραπομπή στο εν λόγω άρθρο θα μπορούσε να εκληφθεί ως στήριξη της αιτιολογίας που βασίζεται στο εφαρμοστέο δίκαιο υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι η παραπομπή αυτή ήταν εσφαλμένη (βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων).

[49] Σχετικά με τη δεύτερη προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 351 ΣΛΕΕ, βλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2024, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-516/22, EU:C:2024:231, σκέψεις 63 και 64).

64. Με άλλα λόγια, στις σχέσεις με τρίτη χώρα, η βασική αρχή είναι αυτή του σεβασμού του δικαίου που δύναται να επικαλεστεί η τρίτη χώρα στις σχέσεις της με το κράτος μέλος με το οποίο συνήψε συμφωνία πριν από την προσχώρηση του τελευταίου στην Ένωση. Πράγματι, η εφαρμογή της επίμαχης διεθνούς σύμβασης πρέπει να στηρίζεται στη λογική της αμοιβαιότητας [50].

65. Στην προκειμένη περίπτωση, ελλείψει οιασδήποτε διευκρίνισης από το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι ρωσικές αρχές θα υιοθετούσαν την ίδια ερμηνεία της εν λόγω συμφωνίας όσον αφορά τη δικαιοδοσία των ρωσικών δικαστηρίων του τόπου όπου κείται το ακίνητο [51] και ότι η τήρηση του κριτηρίου αυτού θα αποτελούσε προϋπόθεση για την αναγνώριση των αποφάσεων που εκδίδονται από τα βουλγαρικά δικαστήρια σχετικά με Ρώσους υπηκόους [52].

66. Συναφώς, οι επιφυλάξεις που διατύπωσαν η Ρωσική Ομοσπονδία και η Δημοκρατία της Βουλγαρίας σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία κατά την προσχώρησή τους στη Σύμβαση της Χάγης του 1996, δυνάμει του άρθρου 55, παράγραφος 1 [53], της σύμβασης αυτής, επιβεβαιώνουν την ύπαρξη κοινής θέσης ως προς την υπεροχή του κριτηρίου του τόπου όπου κείται το ακίνητο, αποκλείοντας κάθε αναφορά στον τόπο διαμονής του ενδιαφερόμενου ανηλίκου.

67. Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η ρωσοβουλγαρική σύμβαση, όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου που επιλαμβάνεται αίτησης για τη χορήγηση άδειας πώλησης ακινήτου που ανήκει σε ανήλικο Ρώσο, επιβάλλει στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει το κράτος μέλος αυτό έναντι τρίτης χώρας, ήτοι της Ρωσικής Ομοσπονδίας, η οποία δύναται να τις επικαλεστεί έναντι του κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

68. Υπό το πρίσμα της διαπίστωσης αυτής περί υποχρέωσης εφαρμογής κριτηρίου δικαιοδοσίας βάσει της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης [54], το οποίο είναι διαφορετικό από εκείνο που προβλέπεται στο δίκαιο της Ένωσης, πρέπει να εξεταστεί το συμπληρωματικό ζήτημα που αφορά την υποχρέωση της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, δυνάμει του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να κάνει χρήση όλων των πρόσφορων μέσων για να άρει τα υφιστάμενα ασυμβίβαστα μεταξύ της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης και του δικαίου της Ένωσης [55].

[50] Πρβλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-546/07, EU:C:2010:25, σκέψη 43), καθώς και διάταξη της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, Caisse pour l'avenir des enfants (C-801/18, EU:C:2019:684, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[51] Επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής αποφάσεως, εναπόκειται στο εθνικό δικαιοδοτικό όργανο και όχι στο Δικαστήριο να ελέγξει ποιες είναι οι υποχρεώσεις που επιβάλλει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος η προγενέστερη διεθνής σύμβαση και να τις οριοθετήσει κατά τρόπον ώστε να προσδιοριστεί αν εμποδίζουν την εφαρμογή της επίμαχης διάταξης του δικαίου της Ένωσης. Βλ. απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, Levy (C-158/91, EU:C:1993:332, σκέψη 21).

[52] Βλ., σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, υποσημείωση 46 των παρουσών προτάσεων.

[53] Η σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2007 στη Βουλγαρία και την 1η Ιουνίου 2013 στη Ρωσία [βλ., συναφώς, όσον αφορά το κράτος αυτό, απόφαση της 14ης Ιουλίου 2022, CC (Μεταφορά της συνήθους διαμονής του παιδιού σε τρίτο κράτος) (C-572/21, EU:C:2022:562, σκέψη 3)]. Κατά το άρθρο 55, παράγραφος 1, της σύμβασης, «[έ]να συμβαλλόμενο κράτος δύναται σύμφωνα με το άρθρο 60: α) να επιφυλαχθεί της διεθνούς δικαιοδοσίας των αρχών του για τη λήψη μέτρων προστασίας των περιουσιακών στοιχείων του παιδιού που βρίσκονται στο έδαφός του· β) να επιφυλαχθεί του δικαιώματος να μην αναγνωρίσει γονική μέριμνα ή μέτρο εφόσον δεν συνάδουν προς μέτρο που ελήφθη από τις δικές του αρχές αναφορικά με αυτά τα περιουσιακά στοιχεία». Σημειώνω, για παράδειγμα, ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας εξέφρασε τις ίδιες επιφυλάξεις. Τούτο δεν ισχύει για την εφαρμογή της ίδιας σύμβασης, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2006, στην Ουγγαρία.

[54] Πρβλ. σημείο 55 των παρουσών προτάσεων.

[55] Βλ. απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2022, Generalstaatsanwaltschaft München (Έκδοση και αρχή ne bis in idem) (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, σκέψη 122 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

69. Ως εκ τούτου, πρώτον, πρέπει να προσδιοριστεί αν, λόγω της ύπαρξης αλληλοσυγκρουόμενων κριτηρίων διεθνούς δικαιοδοσίας τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ και της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, ο κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στη σύμβαση αυτή *δεν συμβιβάζεται* με τον κανόνα του δικαίου της Ένωσης, *κατά την έννοια του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ*.

70. Όπως και η Επιτροπή, είμαι της γνώμης ότι η επιλογή διαφορετικών κριτηρίων διεθνούς δικαιοδοσίας δεν δημιουργεί αφεαυτής κάποια μείζονα δυσχέρεια. Πράγματι, οι διμερείς συμβάσεις συνεργασίας συνάπτονται έτσι ώστε να μπορεί εύκολα να προσδιοριστεί το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει συγκεκριμένων προϋποθέσεων, οι οποίες είναι κατά κανόνα η ιθαγένεια των υπηκόων ή η συνήθης διαμονή τους σε καθένα από τα συμβαλλόμενα κράτη για θέματα προσωπικής φύσης ή ο τόπος όπου βρίσκονται τα αγαθά για θέματα περιουσιακής φύσης. Εξάλλου, αντίθετη προσέγγιση θα είχε ως αποτέλεσμα να τεθεί υπό αμφισβήτηση η αρχή που καθιερώνει το άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

71. Στον αντίποδα, δεν μπορεί να αποκλειστεί ούτε η εφαρμογή του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, της ΣΛΕΕ. Εν προκειμένω, το ζήτημα δεν είναι αμιγώς θεωρητικό, δεδομένων των διατάξεων των διαδοχικών κανονισμών στον τομέα του οικογενειακού δικαίου σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

72. Συνεπώς, όπως επιβεβαιώθηκε από όσα διημείφθησαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, πρέπει να εξεταστούν, στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, τα συμπεράσματα που πρέπει να αντληθούν από τη νομολογία του Δικαστηρίου αναφορικά με τη σχέση μεταξύ ορισμένων κανονισμών που εφαρμόζονται στον τομέα αυτόν με τις συμβάσεις στις οποίες τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη και, ιδίως, από τις αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2010, TNT Express Nederland[56], και της 12ης Οκτωβρίου 2023, OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή)[57].

73. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση TNT, η διαφορά αφορούσε την εκτέλεση σε κράτος μέλος απόφασης που εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος. Το αιτούν δικαστήριο ζητούσε, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 71 του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι είχαν εφαρμογή οι κανόνες για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων που προβλέπονται σε ειδική συμφωνία, όπως είναι ο κανόνας περί εκκρεμοδικίας που προβλέπει το άρθρο 31, παράγραφος 2, της σύμβασης περί του συμβολαίου για τη διεθνή οδική μεταφορά εμπορευμάτων[58] και ο σχετικός με την εκτελεστότητα κανόνας τον οποίο προβλέπει το άρθρο 31, παράγραφος 3, της σύμβασης αυτής[59]. Στη σκέψη 49 της απόφασης, το Δικαστήριο έκρινε ότι, καίτοι το άρθρο 71 «προβλέπει, όσον αφορά τα θέματα που ρυθμίζονται από ειδικές συμβάσεις, την εφαρμογή των τελευταίων αυτών, εντούτοις η εφαρμογή αυτή δεν μπορεί να θίξει τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις εντός της Ενώσεως». Στη σκέψη 55 της απόφασης, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «το άρθρο 31, παράγραφος 3, της CMR μπορεί να εφαρμοστεί εντός της Ενώσεως μόνον αν καθιστά δυνατή την επίτευξη των σκοπών της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην απονομή της δικαιοσύνης εντός της Ενώσεως, υπό συνθήκες τουλάχιστον εξίσου ευνοϊκές με αυτές που προκύπτουν από την εφαρμογή του κανονισμού 44/2001».

[56] Απόφαση C-533/08 (στο εξής: απόφαση TNT, EU:C:2010:243).

[57] Απόφαση C-21/22 (στο εξής: απόφαση OP, EU:C:2023:766).

[58] Η εν λόγω πολυμερής σύμβαση υπογράφηκε στη Γενεύη στις 19 Μαΐου 1956. Τροποποιήθηκε με το πρωτόκολλο που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 5 Ιουλίου 1978 (στο εξής: CMR).

[59] Βλ. απόφαση TNT (σκέψη 41).

74. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση OP, ετίθετο το ζήτημα της εφαρμογής της νομολογίας αυτής στις σχέσεις με τρίτη χώρα [60]. Το Δικαστήριο παρέπεμψε στην απόφαση TNT και έκρινε ότι «το σύστημα του κανονισμού 650/2012 [[61]] δεν αντιτίθεται στο να αποκλείεται, δυνάμει διμερούς συμφωνίας συναφθείσας μεταξύ ενός κράτους μέλους και τρίτου κράτους πριν από την έκδοση του κανονισμού αυτού και υπό το πρίσμα της εξαίρεσης που προβλέπει το άρθρο του 75, παράγραφος 1, η δυνατότητα του κληρονομούμενου ο οποίος είναι υπήκοος του τρίτου κράτους και διαμένει στο κράτος μέλος που δεσμεύεται από τη διμερή συμφωνία να επιλέξει το εφαρμοστέο δίκαιο στην κληρονομική του διαδοχή» [62].

75. Από μεθοδολογική άποψη, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένας κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας, ο οποίος απορρέει από σύμβαση συναφθείσα με τρίτη χώρα, μπορεί να θεωρηθεί ασυμβίβαστος με το δίκαιο της Ένωσης, θα μπορούσαν, κατά τη γνώμη μου, να συναχθούν από τις αποφάσεις αυτές.

76. Συνεπώς, δεν αποτελούν εμπόδιο για μια τέτοια πρόταση δύο στοιχεία προβληματισμού που πρέπει να ληφθούν υπόψη, ήτοι η απουσία διατάξεων στον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ όσον αφορά τη σχέση του τελευταίου με ορισμένες διεθνείς πράξεις και το περιεχόμενο της νομολογίας του Δικαστηρίου μετά την απόφαση TNT, όπως επεκτάθηκε στις σχέσεις με τρίτη χώρα στην απόφαση OP.

77. Είναι αλήθεια ότι με τις αποφάσεις TNT και OP ερμηνεύτηκαν ειδικές διατάξεις των επίμαχων κανονισμών [63] οι οποίες αναφέρουν, κατ' ουσίαν, ότι δεν θίγουν τις συμβάσεις στις οποίες τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη και οι οποίες αφορούν τα ίδια θέματα [64].

78. Ωστόσο, το γεγονός ότι, σε αντίθεση προς τον κανονισμό Βρυξέλλες IIβ, οι κανονισμοί αυτοί εξαγγέλλουν τον γενικό κανόνα ότι δεν θίγουν την εφαρμογή διεθνών συμβάσεων στις οποίες ένα ή περισσότερα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη, ή ακόμη των ειδικών διατάξεων που αφορούν διμερείς συμβάσεις και συμφωνίες μεταξύ τρίτης χώρας και κράτους μέλους [65], δεν επηρεάζει, κατά τη γνώμη μου, την ανάλυση του περιεχομένου της νομολογίας σύμφωνα με την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε, σε περίπτωση παράλληλης ισχύος πλειόνων κανόνων, την εφαρμογή των συμβάσεων αυτών [66].

[60] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή) (C-21/22, EU:C:2023:247, σημεία 40, 41, 43 και 49).

[61] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Ιουλίου 2012 σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου (ΕΕ 2012, L 201, σ. 107).

[62] Απόφαση OP (σκέψη 37). Βλ., υπό την ίδια έννοια, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή) (C-21/22, EU:C:2023:247, σημεία 63 και 79).

[63] Στην απόφαση TNT, πρόκειται για τον κανονισμό 44/2001. Στο μέτρο που ο κανονισμός 1215/2012 κατήργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό αυτόν, ο οποίος με τη σειρά του αντικατέστησε τη Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 27 Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1972, L 299, σ. 32), όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις για την προσχώρηση των νέων κρατών μελών στην εν λόγω σύμβαση (ΕΕ 1998, C 27, σ. 1), η διατυπωθείσα από το Δικαστήριο ερμηνεία των διατάξεων για ένα εκ των ως άνω νομοθετημάτων ισχύει και για τα άλλα, εφόσον οι διατάξεις μπορούν να χαρακτηριστούν ισοδύναμες. Βλ. ιδίως απόφαση της 21ης Μαρτίου 2024, Gjensidige (C-90/22, EU:C:2024:252, σκέψη 40). Στην απόφαση OP, πρόκειται για τον κανονισμό 650/2012.

[64] Το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 και του κανονισμού 1215/2012 παραπέμπει σε συμβάσεις «οι οποίες ρυθμίζουν, σε ειδικά θέματα, τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση ή την εκτέλεση αποφάσεων». Το άρθρο 75 του κανονισμού 650/2012 παραπέμπει σε διεθνείς συμβάσεις «οι οποίες αφορούν τα ρυθμιζόμενα από τον παρόντα κανονισμό θέματα». Σχετικά με την παρατήρηση της αναλογίας των διατάξεων αυτών, οι οποίες εμφανίζονται επίσης σε άλλες πράξεις της Ένωσης για τη δικαστική συνεργασία, βλ. απόφαση OP (σκέψη 28).

[65] Βλ. άρθρο 73, παράγραφος 3, του κανονισμού 1215/2012, ως προς το οποίο δεν υφίσταται αντίστοιχη διάταξη στον κανονισμό 44/2001, το οποίο αφορά διμερείς συμβάσεις και συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ τρίτης χώρας και κράτους μέλους πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του εν λόγω κανονισμού.

[66] Βλ. απόφαση TNT (σκέψη 46, την οποία το Δικαστήριο μνημόνευσε κατ' αναλογίαν στην απόφαση OP, σκέψη 26, όπως, πιο πρόσφατα, στην απόφαση της 21ης Μαρτίου 2024, Gjensidige, C-90/22, EU:C:2024:252, σκέψη 41).

79. Πράγματι, οι ειδικές αυτές διατάξεις έχουν ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι επιβάλλουν την εφαρμογή των εν λόγω συμβάσεων «και εντός της Ενώσεως» [67]. Με τον τρόπο αυτόν διευρύνεται, με την επιφύλαξη ορισμένων ρυθμίσεων [68], η εφαρμογή των αρχών του δημόσιου διεθνούς δικαίου που διέπουν την εφαρμογή των συνθηκών, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η αρχή «pacta sunt servanda» [69], η οποία, όσον αφορά τις σχέσεις με τρίτες χώρες, περιλαμβάνεται στο άρθρο 351, πρώτο εδάφιο της ΣΛΕΕ.

80. Επισημαίνω επίσης ότι, με την απόφαση TNT [70], το Δικαστήριο έθεσε ένα όριο στην εφαρμογή διμερών συμβάσεων ή συμφωνιών, ήτοι ότι η εφαρμογή αυτή δεν μπορεί να θίγει τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις *εντός της Ένωσης* [71]. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι το όριο αυτό ήταν σύμφωνο προς τη νομολογία του σχετικά με την εφαρμογή των συμβάσεων που συνάπτονται από τα κράτη μέλη με τρίτες χώρες, η οποία δεν μπορεί να γίνεται εις βάρος των σκοπών του δικαίου της Ένωσης στις *σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών* [72].

81. Το Δικαστήριο εφάρμοσε το ίδιο όριο όσον αφορά τις αρχές που ισχύουν *εντός της Ένωσης* σε αποφάσεις μεταγενέστερες της απόφασης TNT, *στις οποίες δεν τέθηκαν υπό αμφισβήτηση τα δικαιώματα τρίτης χώρας*. Και οι αποφάσεις αυτές είχαν ως αντικείμενο *θέματα αναγνώρισης ή εκτέλεσης αποφάσεων* που ελήφθησαν στα κράτη μέλη. Πρόκειται για την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Nipponkoa Insurance [73], και, σε σχέση με περίπτωση παράλληλης ισχύος του κανονισμού 1215/2012 και της CMR, για την απόφαση της 21ης Μαρτίου 2024, Gjensidige [74].

82. Το Δικαστήριο παρέπεμψε επίσης, με τους ίδιους όρους, στην εν λόγω νομολογία σχετικά με τις αρχές που διέπουν τη δικαστική συνεργασία *εντός της Ένωσης* με την απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Nickel & Goeldner Spedition [75] σχετικά με *την εφαρμογή των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας* που προβλέπονται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, της CMR και παρέχουν στον ενάγοντα ευρύτερη δυνατότητα επιλογής από εκείνη που προβλέπεται στο άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β′, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 [76]. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, κράτος μέλος μπορεί να εφαρμόσει τους σχετικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπει η CMR [77].

[67] Βλ. απόφαση TNT (σκέψη 47, κατά την οποία, «παρά την εξήγηση που διατυπώθηκε στην αιτιολογική σκέψη 25 του κανονισμού 44/2001, ότι δηλαδή οι ειδικές συμβάσεις δεν θίγονται προκειμένου τα κράτη μέλη να μπορούν να τηρούν τις διεθνείς δεσμεύσεις τους έναντι τρίτων κρατών, ο νομοθέτης θέλησε επίσης να επιβάλει, μέσω του άρθρου 71 του κανονισμού αυτού, την εφαρμογή των εν λόγω συμβάσεων και εντός της Ενώσεως»).

[68] Οι προβλέψεις που περιέχονται στο παράγωγο δίκαιο μπορούν να εντάσσονται μόνο στο πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ κρατών μελών. Βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Μαρτίου 2024, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-516/22, EU:C:2024:231, σκέψη 61).

[69] Βλ., προς υπόμνηση, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Αιμιλίου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-516/22, EU:C:2023:857, σημείο 114).

[70] Βλ. σκέψη 49 της απόφασης, σχετικά με περίπτωση παράλληλης εφαρμογής του κανονισμού 44/2001 και της CMR.

[71] Το Δικαστήριο υπενθύμισε «[τις] αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, της δυνατότητας προβλέψεως του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία και, επομένως, της ασφάλειας δικαίου για τους ιδιώτες, της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, της ελαχιστοποιήσεως του κινδύνου παράλληλης εκδικάσεως μιας υποθέσεως, καθώς και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην απονομή της δικαιοσύνης εντός της Ενώσεως».

[72] Βλ. απόφαση TNT (σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ. επίσης, προς υπόμνηση της αρχής αυτής, απόφαση της 14ης Μαρτίου 2024, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-516/22, EU:C:2024:231, σκέψη 61).

[73] Απόφαση C-452/12 (EU:C:2013:858, σκέψεις 24 και 40, καθώς και 36 και 41).

[74] Απόφαση C-90/22 (EU:C:2024:252, σκέψεις 37 και 45).

[75] Απόφαση C-157/13 (EU:C:2014:2145, σκέψη 38).

[76] Βλ. απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145, σκέψη 41).

[77] Βλ. απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145, σκέψη 42).

83. Το σύνολο των αποφάσεων αυτών αφορούν την εφαρμογή διατάξεων της CMR που δεσμεύουν ένα ή περισσότερα κράτη μέλη.

84. Ωστόσο, η νομολογία αυτή εφαρμόστηκε κατ' αναλογίαν σε υπόθεση που αφορούσε την εφαρμογή διμερούς σύμβασης συναφθείσας με τρίτη χώρα. Το ερώτημα σχετικά με την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου σε περίπτωση κληρονομικής διαδοχής[78] οδήγησε το Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με τη σχέση μεταξύ του κανονισμού 650/2012 και της συμφωνίας που συνέδεε τη Δημοκρατία της Πολωνίας, πριν από την προσχώρησή της στην Ένωση, με την Ουκρανία. Η συμφωνία αυτή ορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο στην κληρονομική διαδοχή, αλλά δεν προβλέπει ρητώς δυνατότητα επιλογής άλλου δικαίου[79].

85. Με την απόφαση OP, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 75 του κανονισμού 650/2012 «που διέπει, στο πλαίσιο της *επίμαχης πράξης του δικαίου της Ένωσης* [[80]], τις σχέσεις μεταξύ της πράξης αυτής και των διεθνών συμβάσεων δεν μπορεί να έχει περιεχόμενο το οποίο να έρχεται σε σύγκρουση με τις αρχές που διέπουν τη νομοθεσία στην οποία αυτό εντάσσεται (πρβλ. απόφαση [TNT], σκέψη 51)»[81].

86. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε τη συμβατότητα της εν λόγω διμερούς συμφωνίας με το δίκαιο της Ένωσης διερευνώντας τη σημασία της επίμαχης διάταξης του κανονισμού[82].

87. Ολοκληρώνοντας την εξέταση αυτή υπό το πρίσμα του άρθρου 75, παράγραφος 1, του κανονισμού 650/2012 με παραπομπή στο άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, της ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο υπογράμμισε, κατά τη γνώμη μου, τον αναγκαίο συνδυασμό των διατάξεων αυτών στην ειδική περίπτωση των σχέσεων με τρίτες χώρες[83].

88. Ως γενική παρατήρηση, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι, σε κατάσταση κατά την οποία το δίκαιο τρίτων χωρών πρέπει, κατ' αρχήν, να υπερισχύσει δυνάμει διμερούς σύμβασης[84], το Δικαστήριο έχει αποφανθεί εμμέσως ως προς το επίπεδο πέραν του οποίου η διάταξη μιας τέτοιας σύμβασης μπορεί να θεωρηθεί ασυμβίβαστη προς το δίκαιο της Ένωσης, σύμφωνα με τον κανόνα του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

89. Με άλλα λόγια, ακολουθώντας τη γραμμή της απόφασης TNT[85], σε υπόθεση που αφορά σχέση μεταξύ κράτους μέλους και τρίτης χώρας όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο, το Δικαστήριο υιοθέτησε, κατά τη γνώμη μου, μια συστημική προσέγγιση, προκειμένου να αποφύγει να θέσει υπερβολικά γρήγορα υπό αμφισβήτηση μια διμερή συμφωνία η οποία πρέπει, κατ' αρχήν, σύμφωνα με το άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να υπερισχύσει του δικαίου της Ένωσης[86].

78 Βλ., επίσης, τα ζητήματα που εξετάζονται στις άλλες αποφάσεις που μνημονεύονται στα σημεία 81 και 82 των παρουσών προτάσεων.

79 Βλ. απόφαση OP (σκέψεις 11 και 25).

80 Η υπογράμμιση δική μου. Εξ όσων γνωρίζω, η διατύπωση αυτή είναι νέα στη νομολογία του Δικαστηρίου. Πρβλ. τις αποφάσεις που μνημονεύονται στα σημεία 80 έως 82 των παρουσών προτάσεων.

81 Απόφαση OP (σκέψη 29).

82 Βλ. απόφαση OP (σκέψεις 30 έως 36).

83 Βλ. απόφαση OP (σκέψη 37). Το Δικαστήριο δεν χρειάστηκε να αποφανθεί επί των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, διότι έκρινε ότι ούτε η δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου στην κληρονομική διαδοχή ούτε η έλλειψη συμβατότητας μεταξύ διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου προσκρούει σε αρχή που διέπει τον κανονισμό 650/2012 (βλ. σκέψεις 33 και 34 της απόφασης).

84 Βλ. απόφαση OP (σκέψεις 26 και 27, σχετικά με την αρχή που διατυπώνεται στο άρθρο 75, παράγραφος 1, του κανονισμού 650/2012, το οποίο επιβεβαιώνει, για τις τρίτες χώρες, την αρχή του άρθρου 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ). Βλ. επίσης σημείο 79 των παρουσών προτάσεων.

85 Βλ. απόφαση OP (σκέψεις 28 και 29).

86 Πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Campos Sánchez-Bordona στην υπόθεση OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή) (C-21/22, EU:C:2023:247, σημεία 48 και 49).

90. Εκτιμώ ότι η προσέγγιση αυτή συνίσταται στον εντοπισμό, όταν πρόκειται για συνεργασία σε αστικές υποθέσεις εντός της Ένωσης, της αρχής επί της οποίας στηρίζεται η διάταξη του επίμαχου κανονισμού, προκειμένου να εκτιμηθεί η σημασία της. Στην υπό κρίση υπόθεση, επομένως, το ζήτημα είναι κατά πόσον η διάταξη της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης έρχεται σε σύγκρουση με θεμελιώδη σκοπό που επιδιώκει ο κανονισμός Βρυξέλλες IIβ.

91. Μόνο μετά την εκτίμηση αυτή για την ύπαρξη ασυμβιβάστου τίθεται, δεύτερον, το ζήτημα της εφαρμογής ή μη των διατάξεων του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ *στις σχέσεις μεταξύ ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών και μιας ή περισσοτέρων τρίτων χωρών*[87].

92. Λόγω της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου, η εφαρμογή της διάταξης αυτής δεν εξαρτάται από κανονισμούς στους οποίους ειδική διάταξη ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ των κανονισμών αυτών και των διεθνών συμβάσεων που έχουν συναφθεί με τρίτες χώρες.

93. Οι επιδιωκόμενοι σκοποί είναι πολλαπλοί. Πρόκειται για την προστασία των δικαιωμάτων των τρίτων χωρών, σύμφωνα με το άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ[88], και την εξεύρεση λύσης που να συνάδει με τις αρχές της προβλεψιμότητας του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου και της ασφάλειας δικαίου για τους ιδιώτες. Οι αρχές αυτές, οι οποίες δικαιολογούν την εισαγωγή κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας στις διεθνείς συμβάσεις, διασφαλίζουν την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων[89].

94. Κατά συνέπεια, στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει, κατ' αναλογίαν με τη μέθοδο που υιοθετήθηκε στην απόφαση OP[90], να εξεταστεί το ακόλουθο ζήτημα: θίγει η ρωσοβουλγαρική σύμβαση, σύμφωνα με την οποία διεθνή δικαιοδοσία για τη χορήγηση άδειας προς πώληση ακινήτου που ανήκει σε ανήλικο έχει το δικαστήριο του τόπου όπου κείται το ακίνητο, την αρχή που διέπει τη δικαστική συνεργασία σε υποθέσεις γονικής μέριμνας εντός της Ένωσης, η οποία προκρίνει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου του τόπου διαμονής του παιδιού;

95. Φρονώ πως όχι.

96. Μολονότι, λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να επιδιώκεται το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, το κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας είναι, κατά κανόνα, ο τόπος της συνήθους διαμονής του παιδιού[91], εντούτοις ο νομοθέτης της Ένωσης έχει προβλέψει ορισμένες προσαρμογές, υπό

[87] Στην απόφαση OP, το Δικαστήριο απάντησε αρνητικά στο ζήτημα αυτό. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στις σχέσεις μεταξύ κρατών μελών. Βλ. ιδίως τις προϋποθέσεις που καθορίστηκαν στην απόφαση TNT για την εφαρμογή του άρθρου 31, παράγραφοι 2 και 3, της CMR, σκέψη 56 της απόφασης.

[88] Βλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2024, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-516/22, EU:C:2024:231, σκέψη 60).

[89] Ο γενικός εισαγγελέας M. Campos Sánchez-Bordona είχε τονίσει το κρίσιμο αυτό στοιχείο προβληματισμού στις προτάσεις του στην υπόθεση OP (Επιλογή του δικαίου τρίτου κράτους για την κληρονομική διαδοχή) (C-21/22, EU:C:2023:247, σημείο 48 και υποσημείωση 37 για την παρουσίαση του ζητήματος). Κατά τον ίδιο τρόπο, εκτιμώ ότι το ζήτημα θα μπορούσε, εν προκειμένω, εφόσον τα ρωσικά δικαστήρια υιοθετούν την ίδια ερμηνεία με εκείνη του Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), να παρουσιαστεί συγκεκριμένα ως εξής: πώς δικαιολογείται ότι, απλώς και μόνον διότι διαμένουν σε κράτος μέλος, οι Ρώσοι υπήκοοι που έχουν ακίνητα στη Βουλγαρία δεν μπορούν να επικαλεστούν την ασφάλεια δικαίου που απορρέει από την εφαρμογή της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης, σύμφωνα με την οποία διεθνή δικαιοδοσία έχει το δικαστήριο του τόπου όπου κείται το ακίνητο και εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της εν λόγω έννομης τάξης; Πώς δικαιολογείται ότι, βάσει των ίδιων κανόνων, αλλά όσον αφορά Βούλγαρους υπηκόους που έχουν ακίνητα στη Ρωσία και διαμένουν σε κράτος μέλος, απόφαση εκδοθείσα στη Ρωσία βάσει του ρωσικού δικαίου δεν αναγνωρίζεται στη Βουλγαρία;

[90] Βλ. επίσης, για ζήτημα διεθνούς δικαιοδοσίας εντός της Ένωσης, απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145, σκέψη 41).

[91] Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 19 και 20 και άρθρο 7 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ. Βλ. επίσης σχόλιο επί του άρθρου αυτού από Jault-Seseke, F., στο Corneloup, S., Gallant, E., Égéa, V., και Jault-Seseke, F., όπ.π., σ. 193 έως 201, ιδίως σ. 194 και 195.

την επιφύλαξη ότι πληρούται η ίδια απαίτηση και υφίστανται εξαιρετικές περιστάσεις. Το ίδιο ισχύει για το δικαίωμα επιλογής δικαστηρίου [92] και, ειδικότερα, για την παραπομπή στο δικαστήριο που είναι καταλληλότερο να εκτιμήσει το συμφέρον αυτό [93].

97. Επιπλέον, ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε ρητώς την περίπτωση κατά την οποία η διαφορά αφορά μέτρα προστασίας του παιδιού τα οποία συνδέονται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση περιουσιακών του στοιχείων που βρίσκονται στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο οποίο διαμένει το παιδί [94].

98. Υπό την έννοια αυτή, ο κανονισμός Βρυξέλλες IIβ συνάδει με τα άρθρα 8 και 9 της Σύμβασης της Χάγης του 1996.

99. Επομένως, ο κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στη ρωσοβουλγαρική σύμβαση μπορεί να εφαρμοστεί εντός της Ένωσης στο μέτρο που πληροί την απαίτηση στην οποία αναφέρεται η αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, με σεβασμό του συμφέροντος του παιδιού [95].

100. Κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται, εν προκειμένω, να εξεταστούν «τα πρόσφορα μέσα, για να [αρθούν] τα διαπιστωθέντα ασυμβίβαστα», η διερεύνηση των οποίων αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών δυνάμει του άρθρου 351, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

101. Προσθέτω, για λόγους πληρότητας, ότι αν, ωστόσο, το Δικαστήριο κρίνει ότι η εφαρμογή της ρωσοβουλγαρικής σύμβασης οδηγεί σε αποτέλεσμα ασυμβίβαστο προς το δίκαιο της Ένωσης, θα εναπέκειτο στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν το ασυμβίβαστο αυτό μπορεί να εξαλειφθεί μέσω σύμφωνης με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας της σύμβασης αυτής, κατά το μέτρο του δυνατού και τηρουμένου του διεθνούς δικαίου [96]. Σε αντίθετη περίπτωση, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας πρέπει να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να άρει το ασυμβίβαστο της εν λόγω σύμβασης με το δίκαιο της Ένωσης, ενδεχομένως εν ανάγκη καταγγέλλοντάς τη. Μέχρι την άρση του εν λόγω ασυμβιβάστου, το άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ της επιτρέπει να συνεχίσει να εφαρμόζει τη ρωσοβουλγαρική σύμβαση [97].

[92] Βλ. άρθρο 10 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ και σημείο 49 των παρουσών προτάσεων.

[93] Βλ. άρθρο 12 του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ. Καθορίζει τις προϋποθέσεις για την παραπομπή από δικαστήριο κράτους μέλους σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση. Η παράγραφος 4 του άρθρου προσδιορίζει την έννοια της «ιδιαίτερης σχέσης». Το στοιχείο ε΄ της παραγράφου παραθέτει την περίπτωση του «[τόπου] όπου βρίσκεται περιουσία του παιδιού και η διαφορά αφορά τα μέτρα προστασίας του παιδιού που συνδέονται με τη διαχείριση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της εν λόγω περιουσίας». Βλ. επίσης άρθρο 13 του κανονισμού. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, δικαστήριο κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 4, του κανονισμού μπορεί να ζητήσει την παραπομπή της υπόθεσης από το δικαστήριο του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εάν κρίνει ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι σε θέση να εκτιμήσει καλύτερα το συμφέρον του παιδιού.

[94] Βλ. άρθρο 12, παράγραφος 4, στοιχείο ε΄, του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ που μνημονεύεται στην υποσημείωση 93 των παρουσών προτάσεων. Με τη συνδυασμένη εφαρμογή της διάταξης αυτής και του άρθρου 13 του κανονισμού, το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκονται τα περιουσιακά στοιχεία ανηλίκου δικαιούται να ασκήσει τη δικαιοδοσία του, χωρίς να είναι απαραίτητο να έχει κινηθεί διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου του εν λόγω κράτους μέλους. Βλ. επ' αυτού Jault-Seseke, F., «Article 13 – Demande de transfert de compétence par une juridiction d'un État membre qui n'est pas compétente», στο Corneloup, S., Gallant, E., Égéa, V., και Jault-Seseke, F., όπ.π., σ. 249 έως 251, ιδίως τα σημεία 3 και 4 (σ. 250)· Garber, T., «Article 13 – Request for transfer of jurisdiction by a court of a Member State not having jurisdiction», στο Magnus, U., και Mankowski, P., ό.π., σ. 211 έως 213, ιδίως σημείο 6 (σ. 213), καθώς και Πρακτικός οδηγός της Επιτροπής για την εφαρμογή του κανονισμού Βρυξέλλες IIβ, 2023, σημείο 3.3.1 (σ. 74).

[95] Συναφώς, οι αιτούσες της κύριας δίκης υποστηρίζουν στις γραπτές παρατηρήσεις τους ότι το δικαστήριο του κράτους στο οποίο βρίσκεται το ακίνητο είναι σε καλύτερη θέση, για λόγους εγγύτητας, να αποφανθεί επί των περιουσιακών συμφερόντων των παιδιών, δεδομένου ότι πρέπει να εξακριβωθεί το δικαίωμα κυριότητας ή το ποσοστό συγκυριότητάς τους επί του επίμαχου ακινήτου, τα χαρακτηριστικά του σύμφωνα με τους τίτλους ιδιοκτησίας, τα σχέδια και η αγοραία αξία του ακινήτου, διατάσσοντας, κατά περίπτωση, έκθεση πραγματογνωμοσύνης. Άδεια πώλησης μπορεί να χορηγηθεί υπό τον όρο ότι η τιμή πώλησης δεν θα είναι χαμηλότερη από την τιμή της αγοράς. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ελάχιστη βάση της αίτησης είναι η φορολογική αποτίμηση του ακινήτου.

[96] Βλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2020, Ferrari (C-720/18 και C-721/18, EU:C:2020:854, σκέψη 68).

[97] Πρβλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2020, Ferrari (C-720/18 και C-721/18, EU:C:2020:854, σκέψη 69).

V. Πρόταση

102. Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Sofiyski rayonen sad (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Σόφιας, Βουλγαρία) ως εξής:

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2019/1111 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2019, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, και για τη διεθνή απαγωγή παιδιών

έχει την έννοια ότι:

σύμφωνα με το άρθρο 351, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, δεν θίγει την εφαρμογή διμερούς συμφωνίας που συνήψε κράτος μέλος με τρίτη χώρα πριν από την ημερομηνία προσχώρησής του στην Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το ακίνητο έχει αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, επί αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας πώλησης ακινήτου που ανήκει σε ανήλικο υπήκοο της εν λόγω τρίτης χώρας.